

De TX 11 en de hellingbaas

De wekker loopt af en ik doe een lichtje aan. Het is heerlijk warm in de bedstede van het oude hellinghuis; nog twee minuutjes en dan ga ik er uit. Buiten is het koud, weet ik. De twee minuutjes worden er vijftien. Dan volgt een vast ritueel: opstaan, aankleden, koffie en thee zetten, krantje uit de brievenbus, broodje smeren, eten met thee en krant. En om acht uur komen Harold en Jorrit binnen. Eerst een bakkie en de dag doornemen. Dan beginnen we.

Het is druk op de helling deze winter met twee grote restauratieprojecten, botters die komend voorjaar weer moeten varen. Harold en Jorrit gaan aan het werk, maar ik maak eerst een rondje over de Blazerhaven. De dooi is ingevallen en dat geeft extra zorg voor de houten schepen. Vorst doet water uitzetten en de naden tussen het hout wijken. Als de dooi invalt, blijven die naden soms iets open staan voordat ze dicht zwellen. Het water loopt dan vrij naar binnen. Dat betekent opletten en pompen zodra het nodig is.

Zo sta ik te pompen op de TX 11. Ook zij is behoorlijk lek. Het water komt uit de verbinding tussen deken en trog. Alles is zo'n dertig jaar oud en op die plekken zweet ze het hele jaar door. Maar nu is het erger. Als ze komend voorjaar op de kant komt, dan moeten we die naden met koper beslaan, besluit ik. Dan zit de TX 11 voor de komende tijd dicht, maar het gaat nog wel jaren duren voordat we dit probleem structureel kunnen aanpakken. Gelukkig doet koper wonderen. De naden zijn niet best maar geven nog voldoende houvast. Het blijft dus nog wel enkele jaren droog genoeg.

De blazer TX 11 is inmiddels ruim dertig jaar in de vaart. Ze heeft veel bezoekers van het Zuiderzeemuseum laten genieten van het IJsselmeer en laten voelen hoe het is om op een traditioneel houten vissersschip te varen. De dertig jaren zijn haar aan te zien; weer en wind hebben invloed gehad. In 2006 was de oude dame al te gast bij scheepswerf De Hoop in Workum. Het zou een totaalrestauratie worden, maar dat ging niet door. We hebben toen wel de berghouten vervangen en zo een beter inzicht gekregen in de staat van het schip. De dekken waren slecht en de boeisels zagen (en zien) er niet uit. Hier en daar was er al blik over de boeisels gezet, om de rotte delen bij elkaar te houden – doodskleedjes. Ze is wat nagelziek in de gangen, maar de meeste spanten zijn nog goed. Ook de motor was aan groot onderhoud toe.

Oude houten schepen moet je vertroetelen. Je moet er bij blijven, zeker 's winters. En je moet vooral een goed restauratieplan hebben. Zolang het schip drijft, moet je proberen elk seizoen te blijven varen: daar is het tenslotte een schip voor en het houdt de moed en de lol erin. Een meerjarenplan ter restauratie heb ik inmiddels gemaakt. Toen de TX 11 eind 2008 naar Workum kwam, stonden er vrijwilligers klaar om het schip weer in de vaart te krijgen. De berghouten waren goed en een deel van het voordek werd vernieuwd. Er werd gebreeuwd en wat koper op de zwakke plekken geslagen. Ze kreeg een nieuw verfje. Uiteindelijk konden de zeilen in juni 2009 bijgetrokken worden en proefde de TX voor het eerst sinds jaren weer de wind en het water van het IJsselmeer. Haar kwaaltjes werden in de loop van dat seizoen door de vrijwilligers zo veel mogelijk opgelost.

Verslag TX 11 2008 t/m 2010

En we gingen door: in 2010 kwam het nieuwe achterdek, de lekke uitlaat van de motor werd hersteld en ook tijdens het vaarseizoen vonden veel kleine reparaties plaats. De dinsdagavond werd de vaste zeilavond van de vrijwilligers en groeide al gauw uit tot de opstapavond voor geïnteresseerden. Voor een kleine bijdrage aan het restauratiefonds kunnen mensen meezeilen en genieten van het schip, de wind en het IJsselmeer. Daar was direct veel animo voor.

Er is veel gebeurd in twee jaar. Zo af en toe met horten en stoten, maar het is een goed begin, een mooie basis. Er moet natuurlijk nog veel meer gebeuren. Eerst de bakboordboeisels, die zijn verweerd door de zon en echt toe aan vervanging. De gangen onder het berghout aan stuurboord zijn ook erg slecht. Op die kant legde men aan, dus ze hebben behoorlijk op hun donder gehad.

Het wordt een koddig gezicht de komende jaren, die nieuwe en oude delen door elkaar; de nieuwe delen in de harpuis, de oude delen in de beits. Nee, die donkerbruine beits gaat er niet meer op. Daar schildert je het hout mee dicht en dat is de pest voor het hout.

Ik mijmer nog wat door. Dan heeft de pomp z'n werk gedaan. Het schip is weer leeg, het echte werk roept.

Januari 2011
Erick Mulder

Sinds eind 2008 ligt de TX 11 in Workum. Ze arriveerde in een redelijk deplorabele staat. Van half november 2008 tot begin juni 2009 is er hard gewerkt aan de TX 11 ten einde haar enigszins verantwoord in de vaart te brengen.

Ten eerste werd er een stichting tot behoud van de TX 11 opgericht en er werden vrijwilligers geworven.

Verder is het schip eerst op de kant gegaan om alles onder de berghouten aan te pakken. De uitgeroeste propfen werden schoongemaakt en afgesmeerd met stopverf. De naden werden waar nodig gebreeuwd en afgekit, over de erg slechte stukken werd koper gezet. Er kwam nieuwe antifouling onder het schip en het de huid werd in de beits gezet, en berghouten zwart gemaakt. Terug in het water werd ze weer van zwaardklampen, kluisboorden en bere-tanden voorzien. Het voordek werd voor een groot deel door accoya vervan-gen en de luiken vernieuwd. Ook de motor kreeg een beurt, bijvoorbeeld een klein stukje nieuwe uitlaat.

De inmiddels ontstane vrijwilligersploeg kluste flink mee, mast, rondhouten, zwaarden, alles boven de berghouten kregen een behandeling. De stellingen werden in het schip gelegd en er werd opgetuigd.

Juni 2009

Begin juni 2009 werd voor het eerst proefgevaaren. Helaas bleek de nieuwe fok geen fok te zijn en werd de oude weer uit de kast gehaald.

De rest van het zeilseizoen 2009 werd er op de dinsdagavonden door de vrijwilligers gevaaren om ervaring met het schip op te doen. Ook werd er zo af en toe voorzichtig een verhuur gevaaren. De TX 11 voer voorop tijdens de gondelvaart op de veekeuring in september in Workum, de Workumse 'nationale' feestdag en tijdens de start van de Strontrace Workum fungeerde zij als bobo-schip.

De sfeer zat er lekker in, de vrijwilligers hadden er lol in, er ontstond een mooi clubje, niet groot maar wel gezellig en gemotiveerd.

Winter 2009/2010

In het winterseizoen 2009 / 2010 werd de dinsdagavond zeilclub de dinsdagavond knutselclub. Er werd geklust, een nieuwe ankerspil kwam, de oude pompen werden weer gangbaar gemaakt (en wachten nu op de voltooiing van het voordek), het stellinghout werd van beits ontdaan en in de bruinoleum gezet, de blokken, de zwaarden. Af en toe een theorielesje. Erg gezellig.

Voorjaar 2010

De winter ging, het voorjaar kwam en er was onduidelijkheid over het budget. Het achterdek moest echt vervangen worden, je zakte er bijna doorheen. Er was nog steeds geen 'gebruiksovereenkomst' en de stichting tot behoud van dat prachtige schip wist niet goed wat te doen.

Uiteindelijk werd de knoop door de stichting en door de hellingbaas van 'De Hoop' doorgemaakt. Om precies te zijn ging op 19 maart 2010 de zaag in het achterdek. En weer werd er hard gewerkt, de mannen van 'De Hoop' en de vrijwilligers, hand in hand. De dekbalken bleken ook erg aangetast door schimmel en een deel van het loze derde deel van de trog werd ook vervangen. De motor kreeg een geheel nieuwe watergekoelde uitlaat. Er kwamen nieuwe accu's en de startmotor werd gereviseerd.

Alles het grootste deel van het voorjaar door. De vrijwilligers voeren om de spirit hoog te houden op de dinsdagavonden met de WK 1 of de EB 58.

Juni 2010

Al snel bleek de vermaakte fok echt niet te werken en de oude fok werd weer aangeslagen, met de angst dat deze elk moment uit zijn lijken kon waaien. Op weg naar een verhuur in Den Helder bleek de motor te haperen. Deels de oorzaak van een ongelukkige aanvaring tijdens de wedstrijd. Het ongelukje kon de spirit niet wegnemen en zodra de TX 11 terug in de blazerhaven was, lagen er vrijwilligers onder het achterdek met hun hoofd zo ongeveer in de twee brandstoftanks teneinde deze geheel van roest en andere vervuiling te ontdoen. Resultaten: de filterschoon en de motor liep weer naar behoren. Tijdens een tocht naar het ZZM later in het seizoen begaf een brandstofleiding

tussen de pomp en de cilinders het en belandde het schip in Stavoren. Ook dat probleem werd verholpen. Het blok is goed en de zaken daaromheen worden langzamerhand ook weer goed...

Tijdens het vaarseizoen werd ook de verlichting en de veiligheid aan boord aangepakt. Dat was hard nodig. Wederom dank aan de vrijwilligers.

Af en toe een verhuur maar vooral ook het dinsdagavondsucces maakte dat de TX 11 en de WK 1 in 2010 maar liefst 394 mensen vervoerd hebben, een prachtig begin!

Wederom was het laatste tochtje van de TX 11 in 2010 de bobo-tocht tijdens de start van de Strontrace. Helaas kon het winterkleed pas laat over het schip vanwege de vroeg invallende vorst.

Winter 2010

Het klussen komt er niet echt van dit winterseizoen. De stellingen staan in de pikloods en kunnen van het voorjaar in de bruinoleum gezet worden, net als de rondhouten en zwaarden. Er wordt ook voorzichtig aan de elektriciteit gewerkt maar verder kunnen we weinig doen. Ik denk dat de belangrijkste oorzaak onzekerheid is. Onzekerheid over wat er gaat gebeuren met de TX 11. Hoeveel geld is er beschikbaar en wat kunnen we daarmee doen?

Een slordige 1300 vrijwilligersuren zijn en in het schip gaan zitten. En op de vraag van de vrijwilligers over wat er dit klusseizoen te gebeuren staat, roep ik al maanden dat ik over een maand meer weet. Dan weer es dat er over twee weken overleg komt. Binnenkort krijgen we duidelijkheid zeg ik keer op keer, vaak denkend dat het er ook echt van komen gaat.

2 februari 2011

Erick Mulder

Foto's in dit katern van Anja Grassmid, Koos Haantjes en Mirjam den Hartog

Agenda

Op donderdag 26 mei worden de tentoonstellingen NIJVERIheden, Verse Vis en Bezeten van stoelen geopend. U bent van harte uitgenodigd, meer informatie hierover vindt u t.z.t. op de website; www.zuiderzeemuseum.nl/vrienden.

De jaarlijkse ledendag met de ledenvergadering wordt dit jaar op zaterdag 11 juni gehouden. Informatie over o.a. de agenda en het programma worden op de website gepubliceerd. Leden krijgen dit toegestuurd.

Op zaterdag 22 oktober 2011 kunt u een kijkje achter de schermen nemen. Projectleider Femke van Drongelen wil u dan graag vertellen en laten zien wat er allemaal komt kijken bij het organiseren van tentoonstellingen; van overleg met collectiebeheer, kustenaars en ontwerpers tot en met vervoer van de objecten, tekstborden, de brandveiligheid van materialen etc.

